

Kommunstyrelsen
Andreas Weiborn
Epost: andreas.weiborn@vasteras.se

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Remissvar – Statens offentliga utredning (2020:23) om Hälsa- och sjukvård i det civila försvaret – underlag till försvarspolitisk inriktning, S2020/02826/FS

Regeringen beslutade i augusti 2018 att tillsätta en utredning som ska göra en översyn av hälso- och sjukvårdens beredskap inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap samt lämna förslag på hur hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera denna typ av händelser långsiktigt bör utvecklas. I november 2019 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredningen som bl.a. innebär att en delredovisning med följande innehåll ska lämnas senast den 1 april 2020: – Utredaren ska redovisa en analys av de åtgärdsförslag avseende det civila försvaret som Försvarsberedningen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Försvarsmakten har redovisat när det gäller hälso- och sjukvården. Som en av flera kommuner har Västerås stad inbjudits att lämna synpunkter på delbetänkandet. Då delar av delbetänkandet berör verksamheter som ligger utanför kommunstyrelsens ansvarsområde har synpunkter inhämtats från följande nämnder:

- Fastighetsnämnden
- Individ- och familjenämnden
- Äldrenämnden.

Nämndernas yttranden redovisas efter stadsledningskontorets yttrande.

Stadsledningskontorets yttrande

Uppbyggnaden av det civila försvaret åligger inte någon enskild myndighet, kommun eller aktör. Utan det omfattar hela samhället så väl offentliga, privata och frivilliga aktörer. Vad gäller Västerås stad så kommer stadens arbete att genomsyras i hela den kommunala organisationen samt stadens majoritetsägda bolag. En av Västerås stads större verksamheter är den kommunala omsorgen som dels utförs i egen regi men också genom privata utövare. Pandemin av coronaviruset covid-19 under 2020 har påvisat effekterna som en större samhällsstörning kan ge för Västerås stad och för samhället i stort.

Det gäller exempelvis tillgången på skyddsutrustning, personal och risken till störningar i andra samhällsviktiga flöden och verksamheter. Därför är det synnerligen angeläget att erfarenheterna och lärdomarna av pandemin av covid-19 omhändertas av utredningens fortsatta arbete. Delar av det som utredningen lyfter fram är sådant som också berör andra kommunala verksamheter. Stadsledningskontoret anser därför att erfarenheterna från pandemin av covid-19 bör i stort omhändertas i annan relevant totalförsvarsplanering.

Nedan redovisas stadsledningskontorets kommentarer kring delbetänkandet. Redovisningen sker per kapitel.

4 MÅL FÖR HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN INOM TOTALFÖRSVARET

- Stadsledningskontoret anser att den kommunala omsorgen tydligare bör vara inkluderad i så väl utredningen som i målen för hälso- och sjukvården inom totalförsvaret. Målsättningen bör omfatta hela den kommunala omsorgssektorn vid samhällsstörningar och vid höjd beredskap. I detta är det av stor vikt att de privata utförarna inkluderas.
- Stadsledningskontoret instämmer i att det bör finnas vägledningar för kommuner i likhet med vårdprinciper i kris och krig. Vägledningarna bör då formars efter och utgå från nationella mål

5 HÄLSO- OCH SJUKVÅRDENS FÖRMÅGA VID KRIS OCH KRIG

- Stadsledningskontoret instämmer i utredningen om att det är viktigt att kommunen och regionen samverkar i arbetet med att skapa en krigsorganstation som täcker hela vårdkedjan. För att uppnå effekt anser stadsledningskontoret att de medel som utredningen föreslår är för ringa sett till antalet kommuner i Sverige.
- Stadsledningskontoret instämmer med utredningen om att Programmet sjukvårdens säkerhet i kris och krig (SSIK) bör införas. Vid ett införande är det viktigt att bejaka den kommunala omsorgen samt det kommunala perspektivet både vad gäller kommunernas roll som leverantör av nyttigheter samt kommunernas roll inom ramen för hälso- och sjukvården vid höjd beredskap. Vidare bör SSIK omfatta byggnadstekniska krav vad gäller byggnationer av samlingslokaler, utbildningslokaler, äldreboenden eller motsvarande lokaler som kan få ett annat eller ett utökat syfte vid höjd beredskap. Inom ramen för SSIK bör det också utarbetas en nationell strategi för omställning av lokaler i syfte att öka hälso- och sjukvårdens robusthet inför och under höjd beredskap.
- Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag om att socialstyrelsen bör få i uppdrag att påbörja arbetet med att ta fram en nationell masskadeplan samt att regionerna ska ta fram regionala masskadeplaner. Däremot bör kommunerna som aktör och som resurs bejakas i både den nationella masskadeplanen samt i respektive regionala plan.
- Stadsledningskontoret instämmer i utredningen om att införandet av nya system och digitala arbetssätt inom vården måste ske med beaktande av totalförsvarets krav på robusthet och redundans. Stadsledningskontoret anser också att utredningen bör ur både ett säkerhetsskydds- och informationssäkerhetsperspektiv pröva frågan om molntjänster kan användas inom hälso- och sjukvården vid planering inför eller under höjd beredskap.

7 PERSONALFÖRSÖRJNING

- Stadsledningskontoret instämmer i att det är viktigt att kommunernas krigsorganisationer synkas mot regionerna avseende arbetsuppgifterna som kan tänkas ligga på den kommunala omsorgen under höjd beredskap.
- Stadsledningskontoret anser att utredningen vidare bör belysa frågan rörande förutsättningar om att kunna flytta personal inom hälso- och sjukvården mellan verksamheter under gråzonsläge innan höjd beredskap råder.
- Vidare instämmer stadsledningskontoret i att det bör tydliggöras i hur privata aktörer kan involveras i en aktörs krigsorganisation. Det i syfte att ha förmåga att vid behov kunna förstärka sin egen personalbemanning under höjd beredskap eller andra utomordentliga förhållanden.
- Stadsledningskontoret anser att återinförd civilplikt också kan vara tillgång för den kommunala vård- och omsorgsverksamheten avseende personalförsörjning samt att utredningen bör bejaka detta i fortsatt arbete.
- Stadsledningskontoret instämmer i att de frivilliga försvarsorganisationerna utgör en viktig del i totalförsvaret. Samt ser positivt på utredningens bedömning om att involvera de frivilliga försvarsorganisationerna som förstärkningsresurs inom hälso- och sjukvården. Däremot anser stadsledningskontoret att rekryteringen till frivilliga förstärkningsresurser bör göras i ett bredare perspektiv än enbart de frivilliga försvarsorganisationerna.
Stadsledningskontoret ser ett behov av att det tas fram en sjukvårdsgemensam grundutbildning eller utbildningsplan för frivilliga förstärkningsresurser inom hälso- och sjukvården. För att uppnå effekt bör det över tid tillskjutas statliga medel till de frivilliga försvarsorganisationerna samt till regionerna och kommunerna avseende rekrytering, utbildning och övning av frivilliga förstärkningsresurser. Stadsledningskontoret anser också att begreppet frivillig försvarsverksamhet i förordning (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet bör ändras till att avse ”verksamhet som främjar hantering av extraordinära händelser eller totalförsvaret och som omfattar försvarsupplysning samt rekrytering och utbildning av frivilliga för uppgifter inom krisberedskapen eller totalförsvaret”. Det i syfte att skapa en bättre uthållighet vid gråzonslägen innan höjd beredskap råder. Därigenom skapas det ett legalt stöd om frivilliga förstärkningsresurser som kan ianspråkta vid samhällsstörningar.

8 FÖRNÖDENHETSFÖRSÖRJNING

- Stadsledningskontoret instämmer i att försörjningen av läkemedel och sjukvårdsmateriel har stor betydelse både för sjukvårdens bedrivande och för försvarsviljan och motståndskraften i samhället i stort. Vidare instämmer stadsledningskontoret i att det är av vikt att kommuner och regioner snarast bör vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa försörjningen av läkemedel samt sjukvårdsmateriel.

Däremot anser stadsledningskontoret att dimensionering av försörjningen bör utgå från en nationell övergripande gemensam planering. Erfarenheterna från pandemin av covid-19 avseende störningar, logistik och försörjning bör i detta sammanhang omhändetas. Vidare anser stadsledningskontoret att frågan om nationell försörjning bör ses ur ett bredare perspektiv för att omfatta all samhällsviktig verksamhet.

- Stadsledningskontoret ser positivt på idén om att utreda samverkan mellan de nordiska länderna avseende tillverkningsberedskap. Det har tidigare utretts om att kunna ta emot hjälp från andra länder (SOU 2012:29). Därmed bör frågan om att hjälpa varandra med tillverkning och produktion utredas vidare. En utredning bör också bejaka befintliga regelverk exempelvis lagen om offentlig upphandling.

9 Utbildning och övning

- Stadsledningskontoret instämmer i att det är angeläget att socialstyrelsen tillsammans med företrädare för kommunerna, regionerna, försvarsmakten, MSB samt andra relevanta aktörer tar fram utbildnings- och övningsplaner för katastrofmedicinsk beredskap och civilt försvar.
- Stadsledningskontoret instämmer även i att personer som är engagerade i krisstöd behöver ha en grundläggande utbildning i krisstöd och i de specifika förhållanden som karakteriserar arbetet vid kris och krig. Därmed anser stadsledningskontoret att krisstödet utbildning bör utgå från en nationell utbildningsplan för krisstöd vid samhällsstörning och höjd beredskap. Det i syfte att skapa en förmåga till samverkan mellan aktörer.
- Stadsledningskontoret ser det som positivt att utbildningar om hälso- och sjukvårdens roll i totalförsvaret föreslås att öka. Det kan bidra till att öka den egna personalens förståelse för sin samhällsviktiga uppgift under så väl samhällsstörning som vid höjd beredskap. Stadsledningskontoret anser därför det vara viktigt att utbildningarna ges till en bredare grupp inom hälso- och sjukvården.
- Stadsledningskontoret anser det också positivt kring att det föreslås en ökning av gemensamma övningar mellan kommun och region. Genom gemensamma övningar anser stadsledningskontoret att det skulle kunna skapa förståelse för varandras verksamheter, vilkas karaktärer skiljer sig åt men också är beroende av varandra. Vidare stärker gemensamma övningar förutsättningar för effektiv ledning och samverkan. Erfarenheter om ledning och samverkan från pandemin av covid-19 bör därför omhändertas av utredningen.
- Stadsledningskontoret instämmer i utredningens bedömning att all hälso- och sjukvårdspersonal behöver ha grundläggande kunskaper i katastrofmedicin. Förändringarna bör dock genomföras dels genom förändringar i relevanta kursplaner på gymnasialnivå eller inom högre utbildning. Samt bör nationella utbildningar om katastrofmedicin erbjudas till hälso- och sjukvården i syfte att över tid säkerställa höjning av kunskap.

- Vidare anser stadsledningskontoret att utredningen bör ytterligare belysa frågan om kommunernas också ska omfattas av kravet om katastrofmedicinsk beredskap.

NÄMDERNAS YTTRANDENA

Fastighetsnämnden

- Ges bidrag genom nyinrättad SSIK organisation för att bygga lokaler med hög ”robusthet” kan stadens ägda lokaler bli aktuella för uppgiften. Om staden även ska bygga för det här ändamålet, det vill säga, lokaler som relativt enkelt kan omställas som ”skyddade lokaler” och då inte ingå i befolkningsskyddet som exempelvis skyddsrum, måste detta göras i ett tidigt skede i bland annat översiktsplaner, detaljplaner och andra planprogram. Denna typ av lokaler kan även nyttjas för befintliga kommunala behov.
- Återaktiverad civilplikt möjliggör för hela den kommunala verksamheten att kunna planera för den egna organisationen på ett bra och effektivt sätt för att kunna samverka med region och övriga beredskapsaktörer.
- Lagerhållning utifrån större behov än till exempel vårdmaterial och mediciner behövs för att en kommun ska kunna fortsätta i ett beredskapsläge. Kommunalt behövs till exempel kemikalier till badanläggningar, städ och saneringsmaterial. Detta bör utredas och kompletteras.
- All typ av skyddsmaterial för personal för att kunna upprätthålla en fungerande fastighetsdrift vid till exempel stor smittspridning eller kontaminerade lokaler, måste hanteras inom aktuellt fastighetsbestånd.
- Vi saknar en koppling till stadens olika utbildningslokaler om dessa också är tänkta att ingå i delen för utbildningslokaler med kommande krav på att kommunen ska ingå i detta. Som exempel finns vårdskolans gymnasielokaler som även skulle kunna omställas och tillfalla Regionens behov.
- Förvaring av vissa lager, åt egen huvudman eller åt andra. Styrande ekonomiska grundregler bör redovisas.
- Ekonomi - En löpande fastighetsdriftkostnad, i väntan på fredstida kris eller krig. Vem står för den? Stat, Region, Kommun?

Äldrenämnden

På grund av resursbrist hade äldrenämnden inte möjlighet att lämna ett yttrande.

Individ och familjenämnden

Individ- och familjenämndens anser att delbetänkande berör till väldigt liten del Individ- och familjenämndens ansvarsområde. Nämnden har därför inga invändningar eller synpunkter på förslagen i delbetänkandet.

Pia Svennerholm Moberg

Administrativ chef